

UN

časopis OSN v České republice

bulletin

6-7/2006

Věřím, že jsou si členové Rady pro lidská práva vědomi nadějí, které jsou do nich vkládány, a jsou odhodláni je nezklamat.

Kofi Annan při prvním zasedání Rady pro lidská práva

Vysoká komisařka OSN pro lidská práva, generální tajemník OSN a předseda Rady pro lidská práva při inauguračním zasedání nové rady. (Foto: OSN/DPI)

Dne 19. června 2006 poprvé zasedala nová Rada OSN pro lidská práva. Sedmačtyřicet členů, kteří byli dne 9. května individuálně zvoleni v tajném hlasování absolutní většinou států OSN, se sešlo na dvoutýdenním inauguračním zasedání v Ženevě. Předsedou rady byl zvolen mexický vyslanec, ochránce lidských práv, Louis Alfonso De Alba.

Rada pro lidská práva byla ustanovena 15. března rezolucí Valného shromáždění. Její vznik navrhl v rámci pokračující reformy OSN Kofi Annan ve své zprávě Ve větší svobodě v březnu loňského roku. Jeho návrh podpořil i zářijový summit OSN. Rada nahrazuje Komisi OSN pro lidská práva, která ukončila činnost 27. března během svého posledního 62. zasedání. Za šest desetiletí své existence se komise výrazným způsobem podílela na vzniku mnoha mezinárodních lid-

Rada pro lidská práva

skoprávních norem a standardů. Během posledních let však ztratila důvěryhodnost i profesionalitu. Podle slov generálního tajemníka se komise stala fórem, na kterém se státy porušující lidská práva vzájemně chránily proti kritice. Přestože je rada zcela novým orgánem, který, narozdíl od komise, jež spadala pod Ekonomickou a sociální radu OSN, podléhá přímo Valnému shromáždění, zachovává si některé kladné stránky komise. V minulosti se například osvědčila spolupráce s nevládními organizacemi, nezávislymi experty nebo zvláštními zpravodaji. V průběhu červnového zasedání si rada určí program své práce na příští rok. Dále má na programu například dis-

kuzi o výroční zprávě Vysoké komisařky OSN pro lidská práva.

To, jak bude nová Rada pro lidská práva fungovat, záleží zejména na jejích členech. Podle ustanovující rezoluce mají být vedeni principy univerzality, nestranosti, objektivity a neselektivnosti. Nemí na světě stát, který by měl úplně čistý štít ve všech aspektech lidských práv. Všechny státy musí být za porušování lidských práv činěny odpovědnými.

Noví členové rady se zavázali udržovat nejvyšší standardy v podpoře a ochraně lidských práv. Na dodržení jejich slibů budou hledět nejen občané těchto konkrétních států, ale občané celého světa.

Více informací k tématu: strana 8.

Obsah

Seminář o reformě OSN

Dne 7. června se v Informačním centru OSN v Praze konal seminář o reformě Rady bezpečnosti OSN (RB). Přes padesát účastníků se sešlo v prostorách knihovny IC OSN, aby vyslechli stanoviska zástupců České republiky, Indie a Německa v otázce rozšíření Rady bezpečnosti. Ředitel odboru OSN Ministerstva zahraničí ČR, RNDr. Jan Kára, hovořil o probíhající reformě OSN, o dosavadních úspěších v různých aspektech reformy organizaci,

i o vývoji v otázce reformy RB. Velvyslanec Indie v ČR, P.S. Raghavan, a zástupce velvyslance Německa, Konrad Scharinger, hovořili zejména o společných snahách Brazílie, Indie, Japonska a Německa, tzv. skupiny čtyř (G4). Tato skupina států předložila v loňském roce Valnému shromáždění OSN návrh rezoluce, kterou podpořilo dalších 23 zemí, včetně České republiky. Rezoluce navrhovala rozšíření Rady bezpečnosti o deset nových členů, z toho šest stálých a čtyři nestálé. Ze šesti stálých by byly čtyři státy G4 a dvě členská místa by byla vyhrazena

africkým státům. Těchto šest nových členů RB by získalo právo veta až po revizi nového obsazení RB po patnácti letech. Čtyři nestálá místa v RB by byla rozdělena mezi státy Afriky, Asie, východní Evropy a Latinské Ameriky, po jednom státu z každé oblasti. Tento návrh však mezi státy OSN zatím nezískal potřebnou podporu.

Po vystoupeních hlavních hostů následovala živá diskuze, kterou moderovala předsedkyně České společnosti pro Spojené národy, Prof. Zuzana Lehmanová. Hovořilo se mimo jiné o dalších modelech rozšíření RB. Jedním z možných kritérií členství v RB jsou finanční příspěvky do rozpočtu OSN. Mezi pět největších přispěvatelů patří USA, Japonsko, Německo, Velká Británie a Francie, z nichž však Japonsko ani Německo členy RB nejsou.

Tak jako většina členských států OSN se i všichni panelisté na semináři shodli na potřebě reformovat RB, neboť její současná podoba stále odpovídá výsledkům druhé světové války. Rozšířená RB by sice mohla být méně schopná efektivně reagovat, ale byla by reprezentativnější.

Ženy v Africe

Ve spolupráci s organizací Humanitas Afrika uspořádalo IC OSN koncem května seminář o roli žen v rozvoji a politickém vývoji v Africe. Hlavním hostem byla velvyslankyně Jihoafrické republiky v ČR, Nomsa Qhamkile Dube. Ta hovořila o nutnosti dát ženám rovné příležitosti, zapojit je do

politického procesu a nezanedbávat přitom důležitou roli rodiny. Zdůraznila, že nejde jen o čísla v poměru žen a mužů, ale především o kvalitu zastoupení. Někdy totiž ženy, které se dostanou do rozhodovacích pozic, přijmou „politickou hru mužů“ a paradoxně neprosazují zájmy žen.

Dalším hostem byl PhDr. Moses Gepley, který se ve svém příspěvku věno-

val první zvolené africké prezidentce, Ellen Johnson-Sirleaf. Účastníci semináře se dozvěděli podrobnosti o jejím životě, dosavadní kariéře a prvních měsících ve funkci prezidentky Libérie.

Během následující diskuze se mluvilo o otázkách rovnosti žen a mužů v politice i ve všedním životě, o rozvoji a budování kapacit v Africe nebo o různém tempu sociálního a hospodářského růstu ve městech a ve venkovských oblastech. Účastníci se shodli, že každý musí ideál rovnosti pohlaví začít prosazovat ve svém vlastním životě. To teprve může přinést změny v měřítku komunit, národů i celého světa.

Obsah čísla

2 Seminář o reformě Rady bezpečnosti

Neopouštějte pouště!

4 Události OSN

Konference o zbraních

5 Fakta a čísla OSN

Zpráva o uprchlících
Mírové mise OSN

7 Názory

Kofi Annan
Louise Arbourová

UNbulletin

Editor

Candida Horňáková

Vydavatel

Informační centrum OSN v Praze

Objednávky

IC OSN, nám. Kinských 6

150 00 Praha 5

Tel: (+420) 257 199 831-2

Fax: (+420) 257 316 761

E-mail: unicprg@osn.cz

www.osn.cz

UNbulletin je časopis OSN v České republice.

Možno objednávat také elektronickou verzi časopisu.

Vychází zpravidla jednou za měsíc, je distribuován bezplatně.

Ev. č. MK ČR E 14551

Tištěno na recyklovaný papír.

Prohlášení Programu OSN pro životní prostředí ke Světovému dni životnímu prostředí:

Neopouštějte pouště!

Suché a vyprahlé oblasti, jež nazýváme pouště, patří mezi nejdrušnější a nejkrásnější místa na světě. Značí se biologickou rozmanitostí a jsou kolébkou některých nejdávnějších kultur lidstva. Společenství žijící v pouštích či v jejich blízkosti na všech kontinentech s výjimkou neosídlené Antarktidy jsou přímým spojením s vědomostmi, historií a tradicemi. Jsou však pod stále větším tlakem globalizace a poškozování životního prostředí.

Pouště a společenské kultury, které se s nimi naučily žít v harmonii, jsou významnou součástí dědictví lidstva. Rozšiřování pouští je na druhé straně následkem řady destruktivních faktorů, téměř vždy spojených s lidskou činností. Ty představují jednu z největších hrozeb udržitelnosti životního prostředí, bezpečnosti lidstva a realizaci mezinárodně sjednaných rozvojových cílů. Mezi suchou oblastí a pouští existuje velice tenká hranice. Narušení hranice této rovnováhy lze jen velmi obtížně zvrátit. Co se týče nákladů, je mnohem výhodnější předcházet degradaci suché oblasti, než se následně snažit o její oživení. Je tudíž třeba soustředit se na takový přístup a technologie, které budou suché, polosuché a nedostatečně zavlažované oblasti světa chránit. Tato území, kde prší jen zřídka a kde zároveň dochází k vysokému vypařování, jsou z environmentálního hlediska křehké. Jsou-li však dobře spravovány, mohou být úrodné a schopné zabezpečit plodiny a dobytek, které již dnes živí téměř třetinu lidstva.

Skutečnost, že se více než polovina produktivní půdy na světě nachází v suchých zónách, podtrhuje kritickou důležitost její patřičné správy na globální, národní i místní úrovni. Ochuzená půda a chudí lidé jsou dvě strany téže mince. S cílem zvýšit povědomí veřejnosti o rozšiřování pouští a ve snaze pomoci zachovat suché zóny, pouštní komunity i biologickou rozmanitost, na níž závisejí, vyhlásilo Valné shromáždění OSN rok 2006 Mezinárodním rokem pouští a rozšiřování pouští.

Na jeho podporu zvolil Program OSN pro životní prostředí (UNEP) pro letošní Světový den životního prostředí téma „Neopouštějte pouště“. Degradace suchých oblastí je globálním problémem. Nejvíce akutní je v Africe, nejméně rozvinuté oblasti světa, která je také nejnáchylnější vůči změnám životního prostředí. Centrem letošního Světového dne životního prostředí je alžírská metropole Alžír. Vzhledem ke své geografické poloze, historii a kultuře nerozlučně svázané s největší a nejznámější pouští na světě, Saharou, je tato země ideálním zobrazením každého aspektu tohoto komplexního problému. Alžírský ministr životního prostředí Šaríf Rahmánim je zároveň čestným mluvčím OSN pro Mezinárodní rok pouští a rozšiřování pouští. Světový den životního prostředí poskytuje každoročně 5. června jednotlivým společenstvím i vládám na celém světě příležitost zamyslet se nad zásadní úlohou, kterou životní prostředí hraje v našich životech i plánech do budoucnosti. Jak vyplývá z projektu Hodnocení ekosystémů na přelomu tisíciletí (*Millennium Ecosystem Assessment*), přes 60 procent světových ekosystémů prochází degradací či jsou již natolik poškozeny, že se na ně nadále nemů-

žeme spoléhat. Patří mezi ně světové suché zóny, stejně jako lesy, rybářské oblasti a dokonce i vzduch, který dýcháme. Je zřejmé, že i přes rostoucí povědomí a stále delší seznam politických dohod a závazků lidstvo svým přírodním kapitálem nadále mrhá.

Odhaduje se například, že rozšiřování pouští a dlouhodobá sucha mají každoročně na svědomí pokles produktivity potravin v hodnotě 42 miliard dolarů na celém světě. Kromě toho je nutné vzít v úvahu nevyčísitelnou cenu lidského utrpení a životů ztracených kvůli hladu a nutnosti opustit kdysi produktivní půdu. Tyto statistiky by neměly pouze budit znepokojení, ale sloužit jako výzva k preventivní aktivitě. To je zároveň poselstvím Světového dne životního prostředí. Účelem Světového dne životního prostředí není jen poukázat na existující problémy, ale také přivolat pozornost k řadě dostupných nápravných prostředků.

Po celou dobu své existence vyzdvihuje UNEP význam prevence a napravování degradace půdy. Sehrál též významnou roli při dojednávání Úmluvy o boji proti rozšiřování pouští. Na její implementaci spolupracuje s partnerskými institucemi, jako jsou Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO), Rozvojový program OSN (UNDP) či Globální fond pro životní prostředí (*Global Environment Facility*). UNEP má na svém kontě obsáhlou sbírku úspěchů v boji proti rozšiřování pouští v Africe, Asii, Tichomoří, Latinské Americe a Karibiku, které dokazují, že adekvátní technologická i politická řešení k ochraně ohrožených suchých zón existují.

Degradace suchých oblastí je stále akutnější problém, který vyžaduje nápaditý přístup a spolupráci řady sektorů. Je zároveň příčinou i následkem klimatických změn a chudoby. Pokud včas nezasáhneme, ohrozí tento problém budoucí potravinové zajištění stále rostoucí lidské populace i stabilitu společností ve všech regionech. U příležitosti letošního Světového dne životního prostředí UNEP vzkazuje světu: „Neopouštějte pouště!“

Foto: UNEP

Konference o ručních a lehkých zbraních

Vě dnech 26. června až 7. července proběhne v newyorském sídle OSN konference hodnotící pokrok při realizaci Akčního programu OSN zaměřeného na prevenci, potírání a vymýcení nezákonného obchodu s ručními a lehkými zbraněmi ve všech jeho aspektech. Setkání představitelů členských států OSN, mezinárodních a regionálních organizací i občanské společnosti je součástí procesu doporučeného státy, jež se v červenci 2001 účastnily konference, na níž byl tento program přijat.

Akční program

Akční program je politicky závazný mezinárodní nástroj, jehož cílem je zamezit nezákonnému šíření ručních a lehkých zbraní. Usiluje o rozšíření a posílení existujících norem a opatření s cílem podporovat koordinované mezinárodní snahy zaměřené na boj proti nezákonnému obchodu s těmito zbraněmi. Klade si za cíl rovněž vyvíjet a následně realizovat dojednaná mezinárodní opatření na boj proti jejich nezákonné výrobě a pašování, na mobilizaci politické vůle prostřednictvím mezinárodního společenství a podporovat spolupráci za tímto účelem. Snaží se zvyšovat povědomí veřejnosti o problematice ručních a lehkých zbraní a podporovat zodpovědné jednání států s cílem napomoci bránit nelegální výrobě, vývozu a dovozu takovýchto zbraní.

Program také obsahuje široké spektrum politických opatření a konkrétních kroků, k jejichž realizaci se členské státy zavázaly na národní, regionální i globální úrovni. Patří sem například vytváření, schvalování a posilování národní legislativy týkající se lehkých zbraní, kontroly jejich převozu, ničení zkonfiskovaných, zabavených či shromážděných zbraní, stejně jako podpora mezinárodní spolupráce s cílem posílit schopnost států nelegální zbraně identifikovat a vyhledávat. Členské státy by měly předkládat zprávy o realizaci tohoto programu, aby mohl být zhodnocen pokrok v boji proti nelegálním ručním a lehkým zbraním. Jednomyslné přijetí Akčního programu v roce 2001 představovalo silný podnět pro globální úsilí na podporu odzbrojení a kontroly zbrojení, posilování mezinárodního míru a stability, bezpečnosti a udržitelného rozvoje, stejně jako respektování lidských práv a zásad humanity. Letošní konference představuje první formální příležitost pro mezinárodní

společenství zhodnotit pokrok učiněný při realizaci Akčního programu přezkoumáním dosud nerealizovaných závazků, problémů, které realizaci programu provázely, a navržení jejich řešení.

Definice ručních a lehkých zbraní

Problém je již v samotné definici ručních a lehkých zbraní, kterou Akční program neobsahuje. Nejvýstižnější oficiální vymezení je obsaženo v Mezinárodním nástroji umožňujícím státům včas a spolehlivě identifikovat a vyhledávat nelegální lehké a ruční zbraně. Tento dokument přijalo Valné shromáždění OSN 8. prosince 2005. „Ruční a lehké zbraně“ zde představují jakoukoli přenosnou zbraň, z níž je možné vystřelit či vypálit náboj, kulku či projektil, či je možné ji snadno k tomuto účelu přeměnit.

• „ruční zbraně“ jsou, obecně řečeno, zbraně určené pro individuální použití. Patří sem revolvery a samonabíjecí pis-

Valného shromáždění Skupinu mezinárodních expertů. Ta se bude problémem nezákonného obchodu podrobně zabývat a následně činit doporučení, jak proti němu zakročit. Lze očekávat, že tyto experti doporučí, aby státy dojednaly mezinárodní nástroj na regulaci otázky nezákonného obchodu.

Praktické kroky

Kromě toho, že organizace OSN fungují jako fórum pro vytváření norem v této oblasti, podnikají také řadu praktických kroků, jimiž přispívají k zamezení nezákonného šíření lehkých a ručních zbraní. Pořádají semináře, konference a různá školení, dále kampaně na zvyšování povědomí veřejnosti o této problematice. Poskytují asistenci v oblasti správy a zajišťování bezpečnosti rezervních zásob, stejně jako pomoc při informování o realizaci Akčního programu v jednotlivých státech. OSN rovněž spolupracuje s členskými státy při navrhování, zavá-

Podle odhadů expertů je na celém světě v oběhu přes 600 milionů ručních a lehkých zbraní.

Tyto zbraně pocházejí buď z nezákonného prodeje či výroby, nebo jsou pozůstatky po válečných konfliktech. Časté jsou také úniky zbraní z oficiálních vojenských a policejních skladů, jejich pašování a krádeže.

Cílem OSN není vytvoření mezinárodní úmluvy proti vlastnění zbraní, ale zamezení nezákonného obchodu s nimi.

tole, pušky a karabiny, útočné pušky, lehké kulometry atd.

• „lehké zbraně“ jsou zbraně určené pro použití dvěma nebo třemi osobami sloužícími jako skupina, i když některé může nosit a používat jeden člověk. Patří sem například těžké kulometry, přenosné protiletadlové a protitankové pušky apod.

Mezinárodní právo

Problematiku ručních a lehkých zbraní dosud ošetřují tři mezinárodní nástroje v rámci OSN: již zmíněný politicky závazný Akční program, politicky závazný Mezinárodní nástroj Valného shromáždění k identifikaci a vyhledávání zbraní a právně závazný Protokol proti nezákonné výrobě a pašování střelných zbraní, jejich součástí a munice, který vstoupil v platnost 3. července 2005.

S cílem vést další konzultace o krocích na posílení mezinárodní spolupráce při prevenci a boji proti nezákonnému obchodu s ručními a lehkými zbraněmi zřídí generální tajemník OSN na žádost

dění a monitorování sběru zbraní a programech na jejich ničení. Kromě toho jsou experti OSN posíláni na žádost zainteresovaného státu, aby pomáhali při řešení konkrétních problémů s ručními zbraněmi a asistovali se zakládáním a činností národních komisí zabývajících se touto problematikou.

S cílem koordinovat akce jednotlivých agentur OSN, které se otázkou zbraní zabývají, a zlepšit kvalitu asistence poskytované státům a zúčastněným společenstvím, byl zřízen mechanismus Koordinované akce na boj proti ručním zbraním. Tento orgán podporuje konzultace, výměnu informací, rozvoj meziagenturních projektů a aktivit a vytváření společných příspěvků při setkání států. Tento mechanismus tvoří celkem 16 oddělení, agentur, fondů a programů OSN.

Více informací na internetové stránce
www.un.org/events/smallarms2006

Uprchlíků je nejméně za posledních 26 let, vnitřně přesídlených osob přibývá

Počet uprchlíků na celém světě sice dosáhl minima za posledních 26 let, Vysoký komisař OSN pro uprchlíky (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) však oznámil, že celosvětový počet vysídlených osob v minulém roce vzrostl na téměř 21 miliónů. Důvodem je především rozšíření role UNHCR v oblasti péče o vnitřně přesídlené osoby, což jsou lidé, kteří byli nuceni utéci ze svých domovů, aby unikli před válkou, násilím, porušováním lidských práv či před přírodními nebo lidmi zaviněnými katastrofami, a kteří přitom nepřekročili mezinárodní hranice. UNHCR ve své zprávě nazvané „2005 Global Refugee Trends“ uvádí, že navzdory poklesu celkového počtu uprchlíků z 9,5 miliónu v roce 2004 na 8,4 miliónu v roce loňském, se celkový počet lidí spadajících do působnosti UNHCR zvýšil o 1,3 miliónu - z 19,5 miliónu na 20,8 miliónu. Tento nárůst je do značné míry zapříčiněn zvýšením počtu lidí, kteří žijí v obdobné situaci jako uprchlíci, ovšem ve své vlastní zemi. UNHCR se nyní zaměřuje na 6,6 miliónu vnitřně přesídlených osob v 16 zemích, přesídlených v důsledku konfliktů, v porovnání s 5,4 miliónu těchto osob ve 13 zemích ke konci roku 2004. „Je dobrou zprávou, že globální počty uprchlíků jsou nejnižší od roku 1980, že v minulém roce byl zaznamenán nejnižší příliv nových uprchlíků do sousedních států za posledních 29 let a že od roku 2002 se mohlo více než 6 miliónů uprchlíků vrátit domů,“ uvedl vysoký komisař António Guterres. „Nacházíme trvalá řešení pro milióny uprchlíků, ať už v podobě dobrovolné repatriace, integrace v zemích prvního azylu, nebo přesídlení do třetích zemí.“ „Mezinárodní společenství má však před sebou ještě dlouhou cestu k vyřešení tísnivé situace miliónů vnitřně přesídlených osob v oblastech, jako je Dárfúr, Uganda nebo Demokratická republika Kongo,“ dodal Guterres. „Sice jsme pomohli k návratu domů statisícům vysídlených v Libérii, Ruské federaci, na Balkáně i jinde, ale další milióny stále žijí jako uprchlíci uvnitř hranic vlastní země. Potřebují mnohem více pomoci, než kolik se jim v současné době dostává, a UNHCR má v úmyslu přispět svým dílem.“ Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky vznikl v roce 1951, s mandátem chránit uprchlíky a hledat řešení pro tyto lidi,

kteří překročili státní hranice při útěku před perzekucí a násilím ve své vlasti. Již tři desetiletí sice pomáhá UNHCR také vnitřně přesídleným osobám (internally displaced persons, IDPs), nyní je však od úřadu žádáno, aby zaujímal stále aktivnější roli v otázce odhadovaných celosvětových 20-25 miliónů IDPs, na něž se nevztahuje Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951, neboť neopustili svoji zemi. Přesto mnohdy čelí týmž problémům, jako uprchlíci. V uplynulém roce UNHCR zvýšil společné úsilí s cílem řešit potřeby většího počtu vnitřně vysídlených osob přidělením konkrétních dílčích funkcí různým agenturám v rámci OSN. UNHCR připadla zodpovědnost za řízení na úsecích ochrany, řízení táborů a nouzových přístřeší. Těchto 6,6 miliónu vnitřně vysídlených osob, pro které již UNHCR pracuje, představuje 32 procent celkového počtu osob, které jsou předmětem zájmu agentury (celkem 20,8 miliónu), a jsou na druhém místě hned za mezinárodními uprchlíky tvořícími 40 procent. Zbývajících 28 procent ve statistice agentury za rok 2005 tvoří navrácení uprchlíci a navrácené vnitřně vysídlené osoby (1,6 miliónu), žadatelé o azyl (773 000), osoby bez státní příslušnosti (2,4 miliónu) a další osoby, jako např. osoby, které nemohou požádat o azyl a přesto potřebují ochranu (960 000). Statistiky UNHCR nezahrnují 4,3 miliónu palestinských uprchlíků, kteří spadají do působnosti Agentury OSN pro pomoc palestinským uprchlíkům (UNRWA). Převážná většina vysídlených osob pochází i nadále z rozvojových zemí. Z uvedené zprávy vyplývá, že téměř polovinu celkového počtu osob spadajících do působnosti UNHCR tvoří pět národností: Afghánci (2,9 miliónu), Kolumbijci (2,5 miliónu), Iráčané (1,8 miliónu), Súdánci (1,6 miliónu) a Somálci (839 000). Největší počet vysídlených osob spadajících do působnosti UNHCR, více než 2 milióny vnitřně přesídlených osob, se nachází v Kolumbii; následuje Irák (1,6 miliónu), Pákistán (1,1 miliónu), Súdán (1 milión) a Afghánistán (912 000). Podle zprávy UNHCR se jedná o pátý rok za sebou, kdy celkový počet uprchlíků - těch, co překročili státní hranice - klesá. Globální počty uprchlíků poklesly od roku 2001 o 31 procent, z 12,1 miliónu na 8,4 miliónu ke konci roku 2005. Ve všech pěti oblastech světa sledovaných

UNHCR byl v roce 2005 zaznamenán pokles počtu uprchlíků, přičemž k nejvýraznějšímu snížení (19 procent) došlo v západní Africe a v tzv. oblasti Caswaname (Střední Asie, jihozápadní Asie, severní Afrika, Střední východ). V obou oblastech, kde se stále nachází asi dvě třetiny světových uprchlíků, probíhají rozsáhlé repatriční operace. V Evropě, která hostí zhruba čtvrtinu všech uprchlíků, klesl v minulém roce jejich počet o 15 procent. V Asii a Tichomoří se nacházelo 10 procent všech světových uprchlíků a v obou Amerikách 7 procent. Ačkoli Afghánistán zůstal zdrojem největšího počtu uprchlíků - 1,9 miliónu v 72 azylových zemích - celkový počet afghánských uprchlíků v minulém roce poklesl o 21 procent díky pokračujícímu programu repatriace, v jehož rámci se od roku 2002 vrátilo do vlasti více než 4,6 miliónu lidí. Repatriční operace UNHCR jsou také příčinou poklesu v počtech uprchlíků z Burundi (o 10 procent) a Libérie (o 31 procent). Z 1,1 miliónu uprchlíků, kteří se v minulém roce vrátili domů, se jich 752 000 vrátilo do Afghánistánu, 70 000 do Libérie, 68 000 do Burundi, 56 000 do Iráku a 54 000 do Angoly. Celkem UNHCR v minulém roce uskutečnila 15 repatričních operací, které se týkaly alespoň 1000 uprchlíků. Masové pohyby nových uprchlíků do sousedních zemí - tzv. prima facie uprchlíků - dosáhly nejnižšího celkového počtu od roku 1976. 19 azylových zemí ohlásilo příchod celkem 136 000 prima facie uprchlíků, což představuje oproti předchozímu roku pokles o 46 procent. Ze šesti zemí původu odešlo více než 10 000 prima facie uprchlíků - jednalo se o Togo (39 000), Súdán (35 000), Demokratickou republiku Kongo (16 000), Somálsko (14 000), Středoafrickou republiku (12 000) a Irák (11 000). Celkový počet lidí, kteří požádali o azyl nebo podali odvolání, činil v minulém roce 668 000 osob ze 149 zemí, tj. o 2 procenta méně než v roce 2004, kdy bylo celosvětově podáno 680 000 žádostí. Většina z nich byla zaregistrována v Evropě (374 000), Africe (125 000) Asii a Tichomoří (75 000) a obou Amerikách (72 000).

Zprávu UNHCR „2005 Global Refugee Trends“ v angličtině najdete na internetové adrese www.unhcr.org.

Seriál: MÍROVÉ MISE OSN

UNFICYP

Kyperská republika, původně britská kolonie, vznikla vyhlášením samostatnosti 16. srpna 1960 a členem OSN se stala o měsíc později. Přestože se nová ústava snažila o rovnováhu zájmů řeckých i tureckých obyvatel ostrova, byli od počátku vztahy mezi oběma skupinami napjaté. Výsledkem bylo propuknutí rozsáhlých násilností 21. prosince 1963. 27. prosince jednala Rada bezpečnosti (RB) o stížnosti Kypru proti agresi Turecka a jeho vměšování do vnitřních záležitostí republiky.

Po selhání všech pokusů o obnovení míru na ostrově, požádali zástupci Velké Británie a Kypru Radu bezpečnosti o urgentní akci. 4. března 1964 přijala RB rezoluci 186, kterou doporučila vznik mírové mise OSN na Kypru (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, UNFICYP). Mise sama vznikla 27. března téhož roku. Hlavním úkolem mise bylo zabránit novým bojům mezi kyperskými Řeky a kyperskými Turky a podpořit dodržování a obnovu vlády zákona a pořádku a obnovit normální stav. V roce 1974 vedl puč kyperských Řeků, jehož cílem bylo připojení ostrova k Řecku, k vojenské intervenci Turecka a faktickému rozdělení ostrova. Od roku

1974 dohlížejí UNFICYP na dodržování příměří z 16. srpna 1974 a respektování neporušitelnosti nárazníkové zóny mezi liniemi Národní gardy kyperských Řeků a silami kyperských Turků a Turecka.

Generální tajemník OSN využívá svého vlivu k hledání dohody. V letech 1999 a 2000 se stal garantem přibližovacích jednání představitelů obou národnostních skupin. Od ledna 2002 následovaly intenzivní přímé rozhovory. V listopadu 2002 předložil generální tajemník plán na překonání rozporů mezi oběma stranami. Nepodařilo se však získat souhlas vůdců obou skupin ke konání referenda o sjednocení ostrova v termínu, který by Kypru umožnil podepsat dohodu o přistoupení k Evropské unii jako sjednocené zemi.

Rozhovory byly přerušeny v březnu 2003. V dubnu začaly turecko-kyperské úřady poprvé po třech desetiletích otevírat hraniční přechody pro soukromé cesty mezi severem a jihem. Rada bezpečnosti posílila policejní složky UNFICYP k zajištění bezpečného průchodu lidí a vozidel. Do listopadu překročilo hranice rozděleného ostrova dva miliony lidí.

Generální tajemník iniciativu kyperských Turků přivítal, ale připoměl, že nemůže

Příslušníci mise UNFICYP v roce 1964.
(Foto: OSN/DPI)

nahradit celkové řešení. 10. února 2004 obnovili vůdci kyperských Řeků a Turků za účasti zástupců Řecka, Turecka a Velké Británie v New Yorku jednání o detailním plánu sjednocení vypracované generálním tajemníkem OSN. Cílem bylo připravit podmínky pro dubnové referendum, aby mohl sjednocený Kypr přistoupit 1. května k Evropské unii.

Po šesti týdnech jednání se 24. dubna 2004 uskutečnilo v obou částech ostrova referendum o sjednocení a vytvoření společného státu kyperských Řeků a Turků řízeného federální vládou. Proti plánu se vyslovilo 76 procent voličů na straně kyperských Řeků. V Turecké části ho naopak podpořilo 65 procent kyperských Turků. Bez souhlasu obou komunit byl ale plán zamítnut a Kypr vstoupil 1. května 2004 do EU jako rozdělený vojenský stát s cizími vojenskými jednotkami na svém území. V roce 2005 byly otevřeny další hraniční přechody a zvýšený obchod mezi znepřátelenými skupinami obyvatel vedl k posílení vzájemných kontaktů.

Oficiální styky mezi kyperskými Řeky a Turky jsou však pozastaveny již druhý rok. Vzhledem k nezměněné pozici obou stran kyperského konfliktu, doporučil generální tajemník OSN ve své zprávě pro Radu bezpečnosti z 26. května 2006 prodloužení mise UNFICYP o další půlrok, t.j. do 15. prosince 2006. Jeho zvláštní vyslanec, dánský diplomat Michael Møller, se snaží zavést mechanismy, prostřednictvím kterých by se obě strany mohly účastnit dialogu alespoň na technické úrovni. Tyto rozhovory by podle generálního tajemníka měly sloužit jako katalyzátor vzájemné důvěry a porozumění, jejichž výsledkem by mohlo být jednání o konečné dohodě.

UNFICYP v kostce

UMÍSTĚNÍ

Kypr

VELITELSTVÍ

Nicosia

TRVÁNÍ

Od března 1964, stále trvá

ZVLÁŠTNÍ VYSLANEC GENERÁLNÍHO TAJEMNÍKA

Michael Møller

ARMÁDNÍ VELITEL

Generál major Rafael José Barni (Argentina)

PERSONÁL

859 členů vojenského personálu, 69 civilních policistů, 33 mezinárodních civilních pracovníků a 108 místních zaměstnanců

ZEMĚ KTERÉ VYSLALY JEDNOTKY

Vojenské: Argentina*, Chorvatsko, Kanada, Maďarsko, Rakousko, Slovensko a Velká Británie

Policejní: Argentina, Austrálie, Bosna a Hercegovina, Holandsko, Chorvatsko, Indie, Irsko, Itálie a Salvador

*Argentinský kontingent zahrnuje jednotky z Bolívie, Brazílie, Chile, Peru, Paragaye a Uruguaye.

FINANCOVÁNÍ:

1.6.2005 - 30.7.2006: 46,51 mil USD (včetně dobrovolných příspěvků Kypru, který se podílí jednou třetinou rozpočtu, a 6,5 mil USD z Řecka)

Více informací o misích OSN naleznete v publikaci „The Blue Helmets: A Review of United Nations Peacekeeping“, která je dostupná v knihovně IC OSN nebo na internetové adrese www.un.org/Depts/dpko.

Proč OSN závidí MS ve fotbale?

Kofi A. Annan

Možná se ptáte, proč píše generální tajemník OSN o fotbale. Pravda je, že kvůli fotbalovému mistrovství OSN zelená závidí. Jako vrchol jediné skutečně světové hry, kterou hrají ve všech zemích lidé všech národností i vyznání, je pohár jeden z mála fenoménů tak univerzálních jako jsou Spojené národy. Dalo by se dokonce říct, že je ještě univerzálnější - FIFA má 207 členů, my máme pouze 191.

Ale jsou i lepší důvody k závistí.

Zaprvé, mistrovství světa je událost, při které si každý uvědomuje, kde v tabulce stojí jeho tým a jak se tam

Foto: UNICEF/Giacomo Pirozzi

dostal. Víme, kdo skóroval a ve které minutě to bylo, víme, kdo se netrefil i kdo zachránil penaltu. Přál bych si, abychom měli v rodině národů víc takových soutěží. Státy by otevřeně soutěžily o nejlepší umístění v tabulce respektu pro lidská práva, konkurovaly by si v míře přežití malých dětí nebo v počtu dětí zapsaných na středních školách. Země by předváděly svůj výkon všem na obdiv. Vlády by zodpoví-

daly za výsledky, které přineslo jejich vlastní úsilí.

Zadruhé, mistrovství ve fotbale je něco, o čem se baví celý svět. Pítváme úspěchy vlastních týmů a zkoumáme, co by se ještě dalo zlepšit, o týmu soupeře nemluvíme. Lidé v kavárnách po celém světě, od Buenos Aires po Peking, nekonečně debatují o hře. Odhalují důvěrnou znalost nejen svých národních týmů, ale také řady dalších, vyjadřují se při tom jasně a vášnivě. Z tichých teenagerů se najednou stávají výřeční, sebejistí a oslňující analytici. Přál bych si, abychom měli na světě víc podobného dialogu. Občané, kteří by se vášnivě zajímali o to, jak by mohl jejich stát povýšit na žebříčku lidského rozvoje, nebo jak snížit emise uhlíku či počet lidí nově nakažených virem HIV.

Zatřetí, mistrovství světa ve fotbale je událost, která se odehrává na rovné ploše, kde má každá země šanci zúčastnit se za rovných podmínek. Záleží tu jen na dvou komoditách: talentu a týmové hře. Kéž bychom měli v globální aréně více takových vyrovnávacích faktorů. Volný obchod bez překážek, dotací nebo celních bariér. Každý stát by dostal rovnou příležitost ukázat svou sílu na světovém poli.

Začtvrté, mistrovství světa je jev, který ilustruje výhody vzájemných vztahů mezi lidmi i mezi zeměmi. Stále více týmů si bere trenéry z jiných zemí, kteří přinášejí nový styl myšlení i hry. Totéž platí i o vzrůstajícím počtu hráčů, kteří mezi poháry reprezentují kluby mimo svou zemi. Svým novým týmům dávají nové kvality a z těchto zkušeností zároveň sami těží. Po svém návratu do národního týmu jsou pak schopni přispět do hry ještě lépe než dřív. V tomto procesu se hráči často stávají hrdiny cizích států, otevírají srdce a rozšiřují

obzory. Přál bych si, aby všichni viděli tu prostou skutečnost, že lidská migrace je trojí výhrou - pro samotného migrujícího, pro zemi, odkud přichází, i pro společnost, která jej přijímá. Nejen že si migrující lidé budují lepší život pro sebe a své rodiny, ale jsou také činiteli ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje v zemích, kam přicházejí pracovat a také zpět doma, kam po svém návratu přinášejí nové nápady a know-how.

Účast na fotbalovém mistrovství je pro každý stát záležitostí národní cti. Pro státy, které jsou na mistrovství poprvé,

Foto: UNICEF/Christine Nesbitt

tak jako například má rodná Ghana, je to vyznamenání. Těm, kteří se leta potýkají s neštěstím, jako třeba Angola, dává tento úspěch pocit národní obnovy. A u těch, kteří se v současnosti zmítají v konfliktu, tak jako Côte d'Ivoire (Pobřeží slonoviny), ale jejichž tým je ojedinělým a silným symbolem národní jednoty, vzbouzí naději v národní obrodu.

To mě přivádí k věci, kterou všichni v OSN Světovému poháru závidíme. Je to totiž událost, kde je úspěch a dosahování cílů vidět. Nemluvíme jen o gólech, které národní tým dává. Mám na mysli ten nejdůležitější cíl ze všech: zúčastnit se, být součástí rodiny národů a lidí, oslavovat naše společné lidství. Zkusím na tohle myslet, až bude 12. června Ghana hrát proti Itálii. Ale nemůžu slíbit, že se mi to podaří.

První zasedání Rady pro lidská práva

Louise Arbourová

Dnes poprvé zasedají členové nové Rady OSN pro lidská práva. Pouštějí se do práce, jejímž cílem je posílení lidskoprávního systému OSN. Rada má zásadní význam pro činnost OSN v „ochraně všech lidských práv a základních svobod pro všechny“.

Byl by však omyl domnívat se, že začínáme od začátku. Systém lidských práv v OSN je jednašedesát let starý a jeho dědictví pomáhala formovat dnes již zaniklá Komise OSN pro lidská práva. Ta kodifikovala množství mezinárodních lidskoprávních norem a standardů, zavedla četné nezávislé monitorovací mechanismy a stavěla se za ochránce lidských práv, oběti i zranitelné osoby na celém světě. Nová rada by měla navázat na bohatou historii a zároveň se snažit posílit a chránit lidská práva v dnešních podmínkách.

Důvodů k naději, že rada bude v porovnání se svou předchůdkyní významným zlepšením, je hned několik. Už jen způsob zvolení členů rady minulý měsíc byl vítanou změnou. Členové původní komise byli předvybráni za zavřenými dveřmi a poté „zvolení“ odsouhlasením. Naopak noví členové Rady pro lidská práva museli o křesla v radě soupeřit. Úspěšní kandidáti potřebovali v tajném hlasování získat podporu většiny členských států OSN. Poprvé v historii se kandidáti dobrovolně zavázali podporovat lidská práva. Dodržování těchto závazků bude

všeobecně očekáváno, jinak jim totiž hrozí zastavení členství v radě.

Rezoluce, kterou byla začínající rada vytvořena, zdůrazňuje důležitost skocovat s praxí dvojích standardů. To byl problém, který komisi v minulosti sužoval. Zpolitizované debaty často zamlžovaly nevyvratitelný fakt, že problémy s lidskými právy mají všechny země a že za své nedostatky musí být činěny odpovědnými. Testem tedy není členství, ale zodpovědnost. Nový mechanismus pravidelného univerzálního hodnotícího mechanismu dá radě a celému světu příležitost prověřovat záznamy a zprávy všech 191 členských států OSN. Toto je významný posun, jehož potenciálem je zlepšit dodržování lidských práv na světě.

Nejvýraznější změnou je, že se bude rada scházet během celého roku, zatímco efektivita a flexibilita činnosti komise byla omezena šestitýdenním jednáním. Díky dodatečnému času bude rada moci iniciovat preventivní opatření ke zmírnění zhoršujících se situací a soustředit se na reakce na lidskoprávní krize. Rada má také zlepšený mechanismus k uskutečnění zasedání, která budou moci okamžitě řešit urgentní situace.

Všechny tyto změny ale budou znamenat velmi málo, pokud nebudou členové nové rady ochotni hledět za své okamžité politické zájmy a nechopí se řešení porušování lidských práv po celém světě. Volba prvního předsedy

rady, mexického velvyslance De Alba, výrazného obhájce lidských práv, je znamením, že to noví členové rady myslí vážně. Znamená to, že správcovství nového orgánu bylo svěřeno do bezpečných, nestranných a schopných rukou.

Cesta, která se před radou rýsuje, je plná výzev. Mnoho z nich bude vyžadovat intenzivní debaty. Počínaje revizí práce bývalé komise, budou mít členové před sebou obtížné volby. Nový orgán by měl stavět na silných stránkách komise a zachovat její osvědčené praktiky i vlastnosti. Jakékoliv oslabení systému lidských práv rozhodně není to, co je potřeba.

Hlavní otázka nyní zní, jak nejlépe mohou členové rady zabezpečit prosazování a respektování existujících a nově vznikajících lidskoprávních standardů. Doufejme, že se budou rovnou měrou věnovat lidským právům – ekonomickým, sociálním, kulturním stejně jako politickým. Zlepšený a efektivnější rámec bude na členských státech vyžadovat schopnost reagovat, nejenom deklarovat.

Komise reagovala na výzvu své doby nastavením světových standardů lidských práv. Éra rady by měla být obdobím implementace. To alespoň členské státy slíbily a to očekává veřejnost. Oběti a zranitelné osoby v různých místech světa neočekávají o nic méně.

Autorka je vysokou komisařkou OSN pro lidská práva.

Do Rady pro lidská práva byly zvoleny následující státy:

- Afrika – Alžírsko, Džibutsko, Gabon, Ghana, Jihoafrická republika, Kamerun, Mali, Mauricius, Maroko, Nigérie;
- Asie – Bahrajn, Bangladéš, Čína, Filipíny, Indie, Indonésie, Japonsko, Jordánsko, Korejská republika, Malajsie;
- východní Evropa – Ázerbajdžán, Česká republika, Polsko, Rumunsko, Ruská federace, Ukrajina;
- Latinská Amerika a Karibské státy – Argentina, Brazílie, Ekvádor, Guatemala, Kuba, Mexiko, Peru, Uruguay;
- západní Evropa a ostatní státy – Finsko, Francie, Kanada, Německo, Nizozemí, Švýcarsko, Velká Británie.

